

Nr 171.

Godkänd av första kammaren den 26 maj 1916.

Godkänd av andra kammaren den 26 maj 1916.

Riksdagens skrivelse till Konungen i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om fastställande av högsta pris å vissa varor vid krig, krigsfara eller andra utomordentliga, av krig föranledda förhållanden m. m., dels ock i ämnet väckta motioner.

(Lagutskottets utlåtande nr 35).

Till Konungen.

Genom en den 31 mars 1916 dagtecknad proposition, nr 129, har Eders Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bilagda, i statsrådet och lagrådet hållna protokoll, föreslagit riksdagen att antaga vid propositionen fogat förslag till lag om fastställande av högsta pris å vissa varor vid krig, krigsfara eller andra utomordentliga, av krig föranledda förhållanden m. m.

Granskningen av förslagets särskilda bestämmelser har från riksdagens sida föranlett följande anmärkningar.

2 §.

Enligt andra stycket av denna paragraf skall, innan förordnande om maximipris av Kungl. Maj:ts befallningshavande för kommun meddelas, kommunens livsmedelsnämnd eller, om sådan ej finnes, kommunalnämnden eller magistraten, så ock sådan sammanslutning av detaljhandlare inom orten eller länet, vars hörande finnes lämpligt, eller styrelse för sådan sammanslutning hava haft tillfälle att yttra sig i ärendet.

Bihang till riksdagens protokoll 1916. 14 saml. 62 häft. (Nr 171.)

Bestämmelsen om hörande av sammanslutning av detaljhandlare har enligt motiven tillkommit på grund av framställning, som därutinnan gjorts av Sveriges minuthandlares riksförbund i en till departementschefen ingiven skrivelse.

Riksdagen förutsätter, att Kungl. Maj:ts befallningshavande vid handläggning av ifrågavarande viktiga och grannliga ärenden låter sig angeläget vara att införskaffa erforderlig utredning. Enligt förslaget skall livsmedelsnämnd, respektive kommunalnämnd eller magistrat, alltid hava haft tillfälle att yttra sig, innan förordnande om maximipris av Kungl. Maj:ts befallningshavande meddelas. I fråga om de ytterligare upplysningar, som må erfordras, synes det vara lämpligast, att befallningshavanden själv äger avgöra, varifrån dessa i det särskilda fallet lämpligen böra hämtas. Då ifrågavarande ärenden böra bedömas med hänsyn i främsta rummet till allmänhetens intresse, att här avsedda förnödenheter må kunna erhållas och tillhandahållas till pris, som icke stegras väsentligt högre, än förhållandena påkalla, samt med hänsyn jämväl till önskvärdheten av att ifrågavarande ärenden må kunna avgöras med minsta möjliga tidsutdräkt, anser riksdagen, att lagen icke bör, utöver stadgandet om inhämtande av yttrande från livsmedelsnämnd, respektive kommunalnämnd eller magistrat, innefatta särskilda bestämmelser om vissa intressentgruppers hörande, samt att föreskriften om hörande av detaljhandlarsammanslutning eller styrelse för sådan sammanslutning alltså bör utgå.

I förevarande andra stycke av 2 § har riksdagen tillika vidtagit en mindre jämkning i redaktionellt hänseende.

6 §.

I fråga om de i paragrafens första stycke till innehållet särskilt angivna föreskrifter vill riksdagen betona — vad statens livsmedelskommission jämväl framhållit — att dessa endast äro att anse såsom *exempel* på de olikartade bestämmelser, som kunna i förevarande hänseende meddelas; utom de sålunda särskilt nämnda föreskrifterna äger Kungl. Maj:ts befallningshavande ock meddela, såsom det heter i lagtexten, »annan dylik föreskrift, som må vara ägnad att motverka oskäligen prisstegring eller att ordna tillförsel, saluhållande eller förbrukning av vara».

Då Kungl. Maj:ts befallningshavande bemyndigats att meddela föreskrifter angående förbud mot att, på en gång eller under viss tid, till *en* förbrukare eller *ett* hushåll säljes mer än viss angiven myckenhet av vara, så lär detta också innebära, att den tillåtna försäljningen kan sättas i för-

hållande till de särskilda hushållens storlek, till det individuella behovet, i den mån detta låter sig utröna, eller till andra dylika omständigheter. Med hänsyn till stadgandets avfattning torde befallningshavanden ock vara berättigad att föreskriva en anordning, motsvarande det i vissa länder nu använda *kortsystemet*, enligt vilket vara utlämnas till konsumenterna allenast mot företeende av särskilda anvisningar, utgivna av viss myndighet (angående exempelvis brödkortsystemet i Tyskland, se statens livsmedelskommissions i oktober 1915 av trycket utgivna första årsberättelse sid. 153 och följande). — Riksdagen har ansett, att i lagen lämpligen kan införas en antydning om möjligheten att vid behov föreskriva någon anordning liknande den nu nämnda.

Inom det riksdagens utskott, som haft att bereda förevarande ärende, har i detta sammanhang framhållits, att det för vissa fall kan för vinnande av lagens ändamål vara erforderligt att meddela föreskrift om varas försäljning efter mått. Särskilt har erinrats om det missbruk, som mången gång bedrives, då ved avyttras säckvis. Detta försäljningsätt, alltid ofördelaktigt för köparen, är med den nuvarande kristidens högt uppdrivna vedpris ägnat att föranleda konsumenternas oskäligen uppskörtande. En föreskrift, varigenom vedens försäljande enligt visst mått bleve obligatoriskt, skulle säkerligen visa sig verksam gent emot berörda missförhållande.

Den i förevarande första stycke av 6 § gjorda hänvisning till 5 § har synts riksdagen lämpligen kunna utbytas mot en hänvisning till 2 §.

I fråga om *förfarandet* i ärende, som i 6 § avses, skall enligt nämnda paragraf vad i 2 § är stadgat äga motsvarande tillämpning. Den ändring, som riksdagen företagit i 2 § andra stycket, kommer alltså att hava den verkan, att vid meddelande av föreskrift, som omförmäles i 6 §, endast livsmedelsnämnds, respektive kommunalnämnds eller magistrats hörande föreskrives såsom obligatoriskt. Riksdagen finner ingen anledning föreligga att för utfärdande av föreskrift av nu ifrågavarande art stadga annat förfaringsätt än då fråga är om fastställande av maximipris.

Slutbestämmelsen.

Enligt andra punkten av slutbestämmelsen i Kungl. Maj:ts förslag skulle förordnande, som Kungl. Maj:t jämlikt 1 eller 4 § av lagen den 3 juni 1915 om förfogande över vissa varor vid krig eller krigsfara eller andra utomordentliga, av krig föranledda förhållanden meddelat om maximipris å vara eller om maximikostnad för transport eller till-

handahållande av vara, fortfarande äga tillämpning, såsom vore förordnandet meddelat enligt den nya lagen. Sådant förordnande, som här åsyftas, har givits genom kungl. förordningen den 12 november 1915 angående maximipris å råg, korn och havre. Emellertid skulle, enligt stadgande i 1915 års lag, förordnande, som jämlikt nämnda lag givits, ej äga tillämpning längre än till och med den dag, då lagen själv skulle upphöra att gälla, nämligen den 30 april 1916. Då förordningen av den 12 november 1915 sålunda redan förlorat sin giltighet, är den nämnda andra punkten av slutbestämmelsen i förevarande förslag numera överflödig och har förty av riksdagen uteslutits. I sammanhang härmed har bestämmelsen om tiden för lagens ikraftträdande likasom ordalagen i tredje punkten underkastats nödig jämkning.

Under åberopande av vad sålunda blivit anfört får riksdagen tillkännagiva, att riksdagen, som icke kunnat i oförändrat skick antaga det i propositionen innefattade lagförslag, för sin del antagit följande

Lag

om fastställande av högsta pris å vissa varor vid krig, krigsfara eller andra utomordentliga, av krig föranledda förhållanden m. m.

Häri genom förordnas som följer:

1 §.

Finnes vid krig eller krigsfara, vari riket befinner sig, eller eljest under utomordentliga, av krig föranledda förhållanden, att inom hela landet eller någon del därav pris å livsmedel, foder för kreatur, vara, som är avsedd att genom sin förbränning alstra värme, ljus eller kraft, beklädnadsvara eller annan dylik förnödenhet stegras väsentligt högre än förhållandena påkalla, äge Konungen, där så prövas nödigt, i erforderlig omfattning förordna, att vid frivillig försäljning av sådan vara skäligt, av Konungen bestämt pris ej må överstigas.

Högsta priset å vara må, ändå att varans beskaffenhet är lika, bestämmas olika för särskilda delar av landet, så ock för olika slag av handel.

Från förordnande, som ovan sägs, må Konungen medgiva de undantag, som kunna prövas skäliga.

2 §.

Har Konungen förklarat sådana förhållanden, som i 1 § avses, vara för handen, och inträder inom kommun sådan prisstegring, som i nämnda paragraf sägs, i fråga om livsmedel, foder för kreatur eller vara, som är avsedd att genom sin förbränning alstra värme, ljus eller kraft, må, i den mån högsta pris för sådan vara ej är för kommunen gällande på grund av förordnande, som av Konungen jämlikt 1 § meddelats, Konungens befallningshavande, när så finnes nödigt, på förslag av livsmedelsnämnd, kommunalnämnd eller magistrat eller eljest, i erforderlig omfattning förordna, att vid detaljhandel med varan inom kommunen skäligt, av Konungens befallningshavande bestämt pris ej må överstigas. Från dylikt förordnande äge Konungens befallningshavande medgiva de undantag, som kunna provas skäliga.

Innan förordnande, som nu sagts, meddelas, skall livsmedelsnämnd eller, där sådan ej finnes, kommunalnämnd eller magistrat hava haft tillfälle att yttra sig i ärendet.

Konungens befallningshavandes förordnande skall ofördröjligen underställas Konungens prövning och fastställelse; gällande dock förordnandet omedelbart till efterrättelse, intill dess annorlunda kan varda av Konungen bestämt.

Förordnandet skall, så snart ske kan, uppläsas i kommunens kyrka eller kyrkor samt införas i länskungörelserna och i en eller flera tidningar i orten. Där sådant förordnande av Konungens befallningshavande återkallats eller av Konungen efter underställning eller eljest upphävts, skall även detta kungöras i den ordning, som nu angivits.

3 §.

Vägrar den, som i avsevärd myckenhet innehar någon för honom eller hans hushåll eller för annan av honom idkad näring än handel uppenbarligen ej behöfelig vara, för vilken gäller av Konungen enligt 1 eller 2 § fastställt högsta pris, att sälja varan till sådant pris, och finnes varans försäljning vara erforderlig för tillgodoseende av behovet av dylik vara, äge Konungens befallningshavande låta, genom livsmedelsnämnds försorg eller i annan lämplig ordning, för innehavarens räkning och på hans bekostnad sälja varan till det fastställda priset eller, där Konungens befallningshavande på grund av särskilda omständigheter så finner skäligt, till nämnda pris, minskat med högst tio procent.

Vad sålunda är stadgat äge motsvarande tillämpning, där borgenär såsom pant eller eljest under panträtt innehar vara, som i första stycket

avses, eller har rätt att kvarhålla sådan vara såsom säkerhet för sin fordran; och njute borgenären rätt till betalning ur köpeskillingen.

Konungens befallningshavandes beslut om varas försäljning skall gå i verkställighet, ändå att det överklagas.

4 §.

Finnes vid krig eller krigsfara, vari riket befinner sig, eller eljest under utomordentliga, av krig föranledda förhållanden, att kostnad för transport eller tillhandahållande av vara, som i 1 § sägs, stegras väsentligt högre än förhållandena påkalla, äge Konungen, där så prövas nödigt, i erforderlig omfattning förordna, att sådan kostnad ej må överstiga skäligt, av Konungen bestämt belopp; och skall vad i 1 § andra och tredje styckena stadgas äga motsvarande tillämpning.

5 §.

Har Konungen förklarat sådana förhållanden, som i 1 § avses, vara för handen, skall det åligga en var att, vid förfrågan av Konungens befallningshavande eller enligt dess uppdrag av kronobetjänt, lämna upplysning angående sitt innehav av vara, som i nämnda paragraf omförmäles, så ock om dennas myckenhet.

Där någon vid sådan förfrågan vägrar att lämna upplysning eller söker vilseleda beträffande sitt innehav av vara, som nyss sagts, eller dennas myckenhet, äge Konungens befallningshavande låta verkställa undersökning av salubod, magasin, kontor eller annan lägenhet, som av honom innehaves, så ock därvid taga del av hans handelsböcker och andra dylika handlingar.

Den, som verkställer sådan undersökning, må icke av vad vid densamma inhämtas yppa annat än som är erforderligt för vinnande av upplysning, som undersökningen avser.

6 §.

Då förklarande, som i 2 § sägs, av Konungen meddelats, äge Konungens befallningshavande, därest till följd av livsmedelsnämnds, kommunalnämnds eller magistrats anmälan eller eljest sådant finnes av behovet påkallat, att beträffande detaljhandel med vara, som i nämnda paragraf avses, för kommun eller del av kommun meddela särskilda föreskrifter:

angående skyldighet för handlande att i eller vid försäljningslokalen hava uppsatt anslag med prisuppgifter av viss beskaffenhet,

angående skyldighet att sälja visst slags vara efter vikt eller efter mått eller

angående förbud mot att, på en gång eller under viss tid, sälja till samme förbrukare eller samma hushåll mer än viss angiven myckenhet av vara, eller att sälja av viss vara annorledes än mot avlämnande av skriftliga, av livsmedelsnämnd utfärdade anvisningar,

så ock annan dylik föreskrift, som må vara ägnad att motverka oskäligen prisstegring eller att ordna tillförsel, saluhållande eller förbrukning av vara.

I fråga om föreskrift, som ovan sägs, skall vad i 2 § andra stycket är stadgat äga motsvarande tillämpning. För förseelse mot dylik föreskrift äge Konungens befallningshavande bestämma böter från och med två till och med femhundra kronor.

Föreskrift, som i denna paragraf avses, skall, så snart ske kan, kungöras på sätt, i 2 § sista stycket sägs, ävensom insändas till jordbruksdepartementet. Vad nu är stadgat angående föreskrifts kungörande skall även tillämpas, då sådan föreskrift ändras eller återkallas.

7 §.

Den, som med vetskap därom, att för vara gäller enligt 1 eller 2 § fastställt högsta pris eller att högsta belopp för kostnad är enligt 4 § bestämt, håller varan till salu för högre pris eller för kostnaden gör sig högre belopp till godo, straffes med böter från och med fem till och med tiotusen kronor.

Lag samma vare, där någon, vid förfrågan av Konungens befallningshavande eller enligt dess uppdrag av kronobetjänt, vägrar att lämna upplysning, som i 5 § sägs, eller vid sådan förfrågan eller vid undersökning, varom i nämnda paragraf förmäles, söker vilseleda beträffande sitt innehav av vara, som i 1 § avses, eller dennas myckenhet.

8 §.

Den, som under tid, då han är ställd under tilltal för förseelse mot denna lag eller enligt 6 § given föreskrift, fortsätter samma förseelse, skall, då han därtill varder lagligen förvunnen, för varje gång stämning därför utfärdats och delgivits, fällas till de böter, som äro stadgade för sådan förseelse.

9 §.

Förseelse mot denna lag eller enligt 6 § given föreskrift skall åtalas av allmän åklagare.

Åtal för förseelse mot föreskrift, varom i 6 § förmäles, anhängiggöres i stad hos polisdomstol, därest särskild sådan är inrättad, men eljest

hos poliskammare och, där sådan icke finnes, vid allmän domstol samt å landet vid allmän domstol. Förseelse, som i 7 § sägs, åtalas vid allmän domstol. Om klagan över domstols eller poliskammares beslut i dessa mål gälle vad i allmänhet angående besvär i brottmål finnes förordnat.

10 §.

Böter för förseelse mot föreskrift, som i 6 § omförmäles, tillfalla kommunens kassa, men böter för förseelse, varom i 7 § sägs, tillfalla kronan. Saknas tillgång till böternas fulla gäldande, skall förvandling ske enligt allmänna strafflagen.

11 §.

Konungen äge meddela de närmare föreskrifter, som må erfordras för tillämpning av denna lag.

Denna lag träder i kraft dagen efter den, då lagen, enligt därå meddelad uppgift, utkommit från trycket i Svensk författningssamling, och gäller till och med den 30 april 1917. Av Konungen eller Konungens befallningshavande jämlikt denna lag givet förordnande om högsta pris å vara eller om högsta belopp av kostnad för transport eller tillhandahållande av vara må ej äga tillämpning längre än till och med sistnämnda dag; skolande vad sålunda är stadgat gälla även i fråga om bestämmelser, som jämlikt 6 § meddelats av Konungens befallningshavande. Beträffande sådan, under tiden för lagens giltighet begången förseelse, som i 6 eller 7 § avses, skall vad i lagen är stadgat fortfarande gälla.

Stockholm den 26 maj 1916.

Med undersätlig vördnad.